

MICROFINAN AREA – VERIGA IMPORTANT DE DEZVOLTARE A SECTORULUI FINANCIAR NEBANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Viorica POPA¹, doctorand, cercet tor tiin ific, INCE

Evolu ia sectorului financiar nebanca din Republica Moldova, în anul 2014, demonstreaz c de i acesta de ine propor ii reduse în economia rii, în compara ie cu sectorul banca, raza lui de cuprindere este foarte vast , oferind servicii de creditare complementare celor din sectorul banca, disponibile întreprinderilor mici i mijlocii pe întreg teritoriul rii. Drept urmare, în economia moldoveneasc trebuie s se produc amelior ri substan iale în ceea ce prive te: poten ialul economic, comportamentul agen ilor economici, for a de competi ie a produselor i a produc torilor agricoli i, nu în ultimul rând, capacitatea institu ional i administrativ cu o abordare special pentru mediul rural. Scopul articolului reprezint rolul i importan a sectorului de microfinan are din Republica Moldova în perioada de incertitudine. Astfel, se elucideaz principalele tendin e de dezvoltare a institu iilor de microfinan are în ultimii cinci ani, fiind reflectat prin îmbun t irea tuturor indicatorilor. Actualitate. Accesul dificil la finan are în Republica Moldova serve te drept o constrângere actual de care se ciocne te întregul sector al IMM. De aceea, microfinan area este un instrument puternic împotriva s r ciei. Accesul la servicii durabile, din punct de vedere financiar, permite s racilor s î i m reasc veniturile, s construiasc valori i s reduc vulnerabilitatea fa de ocurile externe. Metodele de cercetare aplicate în această lucrare sunt: metoda abstrac iei tiin ifice, metoda analizei i sintezei, metoda logic i metodele statistice. Actele legislative ale Republicii Moldova reprezint baza studiului elaborat, care reglementeaz activitatea sectorului de microfinan are, datele statistice ale Biroului Na ional de Statistic al Republicii Moldova pentru anii 2010-2014 i, respectiv, Rapoartele de activitate a Comisiei Na ionale a Pie ei Financiare din Republica Moldova. Din punct de vedere tiin ific, activitatea i caracteristica institu iilor financiare nebanca au fost pu în studiate atât la nivel european, cât i în Republica Moldova, fiind reflectate, în mod tradi ional, în articole sau în monografii. Rezultate. În final, autorul propune cele mai importante avantaje competitive ale institu iilor financiare nebanca din Republica Moldova, axându-se pe recomand ri valoroase pentru institu iile financiare banca i nebanca.

Cuvinte cheie: sector banca, stabilitate financiar , microfinan are, incertitudine, active, împrumuturi, credite, profitabilitate, solvabilitate.

The evolution of the nonbank financial sector in Moldova in 2014, demonstrates that, although it has a low share in the economy, compared with the banking sector, the radius of coverage is very extensive, offering services complementary to the banking sector loans, available for small and medium enterprises throughout the country. As a result, Moldovan economy should produce substantial improvements in terms of economic potential, the behaviour of economic, competitive products and farmers and not least institutional and administrative capacity with special approach for rural areas. The purpose of article is represented by the role and importance of the microfinance sector in Moldova in the period of uncertainty. Thus, it highlights the main trends of development of microfinance institutions in the past five years, as reflected by the improvement of all the indicators. Novelty. Difficult access to finance in Moldova serves as a current constraint that collides the entire SME sector. Thus, microfinance is a powerful tool against poverty. Access to financially sustainable services enables the poor people to increase their income, build value and reduce vulnerability to external shocks. Research methods used in this paper are: the method of scientific abstraction, analysis and synthesis method, the logical method and statistical methods. Information basis of the study consisted in legislative acts of the Republic of Moldova, which regulates the sector of microfinance, statistical data of the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova for the years 2010-2014, respectively, activity reports of the National Commission of Financial Market of the Republic Moldova on the microfinance sector activity. From the scientific point of view, the activity and features of the NFIs have been studied very little, both in Europe and Moldova, being made, usually traditionally, articles or monographs. Results. In conclusion, the author proposes the most important competitive advantages of NFIs in Moldova, focusing on significant recommendations for non-bank financial institutions.

Key words: banking sector, financial stability, microfinance, uncertainty, assets, loans, credit, profitability, solvency.

JEL Classification: E5; G12; G21; G23; G32; H81.

¹ © Viorica POPA, violin_s@yahoo.com

Introducere. Instituțiile financiare au un rol important în dezvoltarea economiei naționale, deoarece susțin, în mod permanent, procesele de producție, alocarea capitalului, realizarea de profit și asigurarea în timpul investiției de capital. Dar este oare suficient ca băncile să presteze toate serviciile financiare pentru care există cerere pe piață sau ca instituțiile financiare nebancale să asigure diversitatea și acoperirea întregului spectru de servicii financiare?

Astfel, activitatea instituțiilor financiare nebancale este complementară cu cea a băncilor, pentru că acestea prestează servicii care nu sunt potrivite pentru gradul de risc pe care și-l poate asuma o bancă. Avantajele competitive ale instituțiilor financiare nebancale derivă din faptul că pot fi orientate spre anumite sectoare de activitate sau spre grupuri de clienți care beneficiază atât de o reglementare flexibilă, cât și, uneori, de anumite stimulente fiscale. De asemenea, instituțiile financiare nebancale consolidează, în mod semnificativ, rezistența sistemului financiar la ocurile generate de crizele economice.

Activitatea de reglementare a sectorului financiar nebanca. Regulatorul sectorului financiar nebanca este Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF), care își exercită activitatea conform prevederilor Legii nr. 192-XIV din 12.11.1998, „privind Comisia Națională a Pieței Financiare”, care stabilește funcțiile și drepturile CNPF la capitolul: reglementare, licențiere și supraveghere a activității participanților profesioniști la piața financiară nebanca. De asemenea, Legea mai prevede că „împuternicirile CNPF în domeniul: reglementării, licențierii și supravegherii participanților profesioniști nu le dublează pe cele ale Băncii Naționale a Moldovei. Comisia Națională a Pieței Financiare este o autoritate autonomă administrativă publică centrală, responsabilă față de Parlament, care autorizează și reglementează activitatea participanților pe piața financiară nebanca și supraveghează respectarea legislației de către ei...”. (10). (*Art. 1, Legea privind Comisia Națională a Pieței Financiare nr. 192-XIV din 12 noiembrie 1998 [în redacția Legii Nr. 129-XVI din 7 iunie 2007]*).

Autoritățile administrației publice centrale au o influență directă asupra sectorului de microfinanțare:

- i. Parlamentul (emite legi);
- ii. Președintele (promulgă legi, emite decrete);
- iii. BNM (reglementează și supraveghează activitatea financiară a băncilor);
- iv. Ministerul Finanțelor (reglementează și supraveghează activitatea financiară a AEÎ, reglementează atât înerea evidenței financiare și prezentarea rapoartelor financiare, cât și efectuarea auditului extern);
- v. Ministerul Economiei (reglementează concurența, acordă suport în dezvoltarea micului business, elaborează prognoze și programe economice și sociale);
- vi. Inspectoratul Fiscal de Stat (definește modul de înere a evidenței fiscale, de calculare și achitare a impozitelor).

Conform Legii nr. 280-XV din 22.07.2004, „cu privire la organizațiile de microfinanțare”, organizațiile de microfinanțare au drept scop sporirea accesului populației, antreprenorilor individuali și întreprinderilor micro-, mici și mijlocii la sursele financiare. Organizația de microfinanțare poate fi constituită ca o societate cu răspundere limitată sau ca o societate pe acțiuni. Principiile de activitate ale organizațiilor de microfinanțare sunt:

1. asigurarea unei stabilități financiare în domeniul microfinanțării;
2. asigurarea transparenței în activitatea de microfinanțare;
3. respectarea principiului concurenței loiale.

Conform legii nr. 139-XVI din 21.06.2007, *Asociația de Economii și Împrumut (AEÎ)* este o organizație necomercială cu statut juridic special, constituită, în mod benevol, de persoane fizice și juridice, asociate după principii comune, care acceptă de la membrii lor depuneri de economii, le acordă acestora împrumuturi și alte servicii financiare conform categoriei licenței pe care o deține.

În anul 2014, Asociația Centrală a Asociațiilor de Economii și Împrumut (AEÎ) a înaintat solicitarea privind permiterea extinderii scopului și a modului de utilizare a fondului de lichidități (a Fondului Rezervei Instituțiilor și a Fondului Excesului de Lichidități), completarea Fondului de Lichidități¹ cu o nouă componentă – Fondul Excesului de Lichidități (FEL). FEL reprezintă o oportunitate investițională pentru AEÎ, care deține mijloace financiare disponibile, neutilizate conform prevederilor punctelor 12 și 13 din Normele de prudență financiară a AEÎ. De asemenea, FEL constituie o alternativă de acces la resursele financiare, în special, pentru asociațiile de categoria A, care sunt dependente de creditele externe, obținute la momentul actual de la băncile comerciale și/sau organizațiile de microfinanțare.

¹ Hotărârea CNPF „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind fondul de lichidități și al asociațiilor de economii și împrumut”, 2015.

Deci, instituțiile de microfinanare s-au dezvoltat ca o alternativă a sectorului bancar. În prezent, produsele oferite de organizațiile de microfinanare reprezintă alternativa pentru creditele acordate de băncile comerciale. *Principala deosebire dintre organizațiile de microfinanare și asociațiile de economii și împrumut constă în faptul că organizațiile de microfinanare sunt categorii de entități care desfășoară activități de creditare cu titlu profesional și care nu atrag depozite sau alte fonduri rambursabile de public (membri).*

Analiza sectorului financiar nebancar din Republica Moldova în anul 2014. În anul 2014, indicatorii sectorului financiar nebancar din Republica Moldova au avut o tendință dinamică de creștere. Totuși, atât economia nefastă din 2014, cât și problemele din sectorul bancar (privind tranzacțiile dubioase ale unor bănci comerciale și situația precară a acestora) nu au generat probleme semnificative în sectorul financiar nebancar. Dimpotrivă, în anul 2014 asistăm la o redresare modestă a sectorului nebancar (creșteri de 1,74 p. p. ale activelor sectorului nebancar, raportate la PIB față de anul 2013, care au constituit – 5,7% active/PIB, dintre care: 3,4% – sectorul de microfinanare, 2,3% – sectorul de asigurări, iar sectorul bancar a constituit 87,5%).

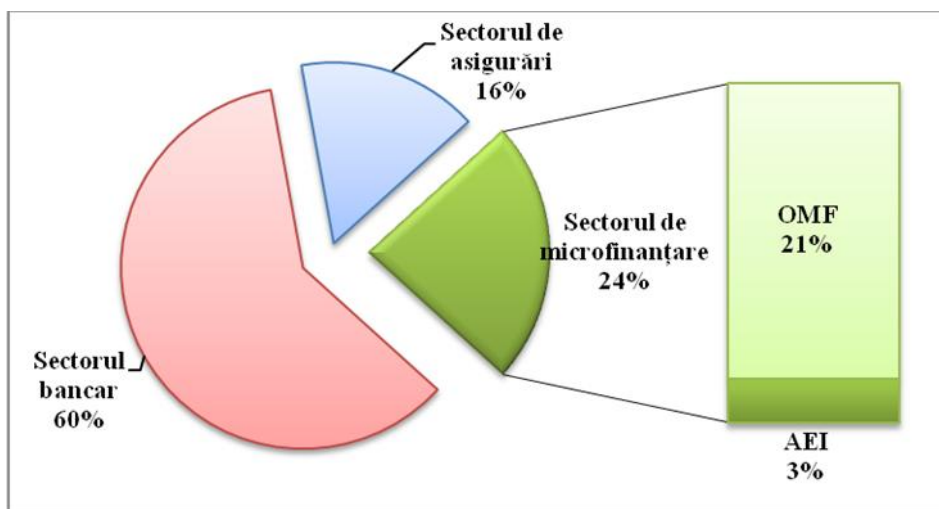

Fig. 1. Structura sistemului financiar în 2014 (% din total active)

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

În anul 2014, **valoarea consolidată a activelor organizațiilor de microfinanare** a constituit 3,318 mil. MDL, fiind în creștere cu 32,2% sau cu 809 mil. MDL față de finele anului precedent. Însă, în anul 2010, s-a înregistrat o scădere a activelor cu 7,7% în raport cu anul 2009. Un proces similar a fost înregistrat și în anul 2009, atunci când s-a atestat o scădere a activelor cu 21,2% în comparație cu anul 2008, scădere datorată, în mare parte, **influenței crizei economico-financiare mondiale**. În raport cu PIB, activele au crescut în anul 2010 de la 2,6% la 3,4% în anul 2014, iar din anii 2011-2012 se observă o scădere a acestui indicator.

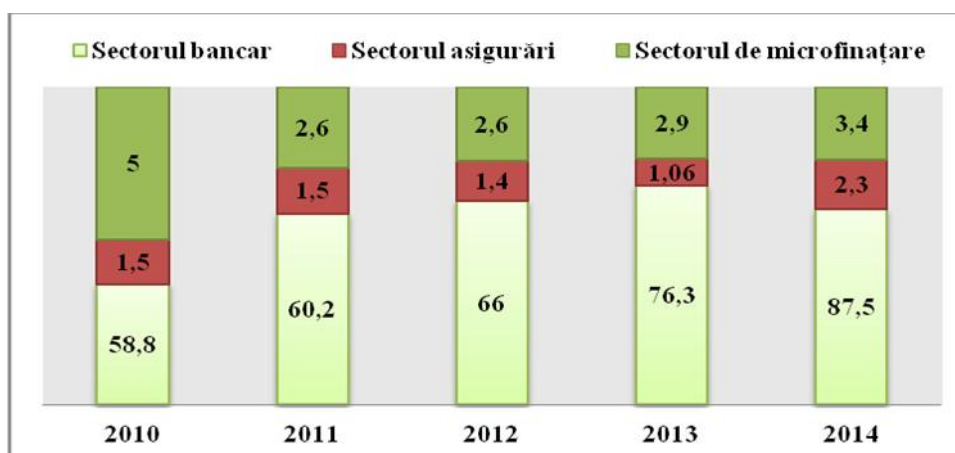

Fig. 2. Evoluția structurii sistemului financiar în anii 2010-2014 (active raportate la PIB), %

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

Totuși, pe fundalul unei crize a creditelor care afectează mediul de afaceri din Republica Moldova, sectorul de microfinanțare este considerat un stabil și rămâne a fi o alternativă viabilă sau o soluție care ar putea relansa piața de creditare din Moldova. Prin urmare, în anul 2014, instituțiile de microfinanțare, reprezentând o sursă de finanțare alternativă la creditele bancare, au acordat cu 28% mai multe împrumuturi față de anul 2013, respectiv, profitul acestor instituții a cunoscut o creștere de 41%. Cel mai mare risc pentru sectorul nebancaar (microfinanțare) ar fi declinul unor ramuri care ar putea influența negativ activitatea instituțiilor nebancaare în anul 2015. De aceea, OM nu ar putea crea situații de criză în sistemul financiar, deoarece nu atrage bani de la deponenți. De asemenea, în cazul în care OM se finanțează din banii proprii sau atrase prin împrumuturi nebancaare, ele nu creează riscuri pentru sistemul financiar.

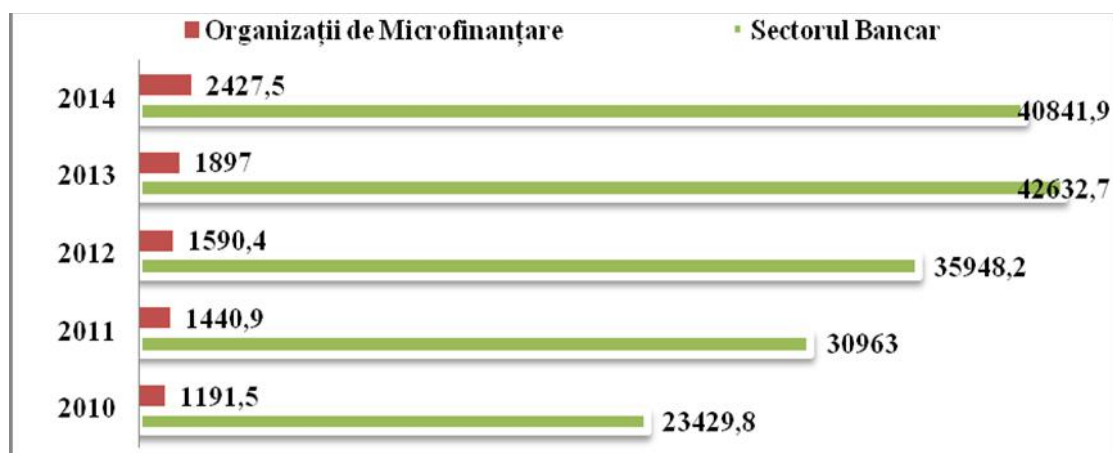

Fig. 3. Resurse financiare acordate de către instituțiile bancare și nebancaare

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

Dacă analizăm stabilitatea sectorului bancar în anul 2014, constatăm că a fost perturbat de unele efecte negative care au declanșat modificări la principalii indicatori prudențiali. Problemele din sectorul bancar au fost încorporate atât de tranzacțiile dubioase ale unor bănci comerciale, cât și de situația precară a acestora (Figura 4) și au influențat, în mod negativ, gradul de intermediere financiară, calculat ca ponderea în PIB a creditelor acordate de către bănci, acesta înregistrând o valoare de 36,6% la finele anului 2014, fiind în scădere cu 5,6 p. p. față de sfârșitul anului 2013.

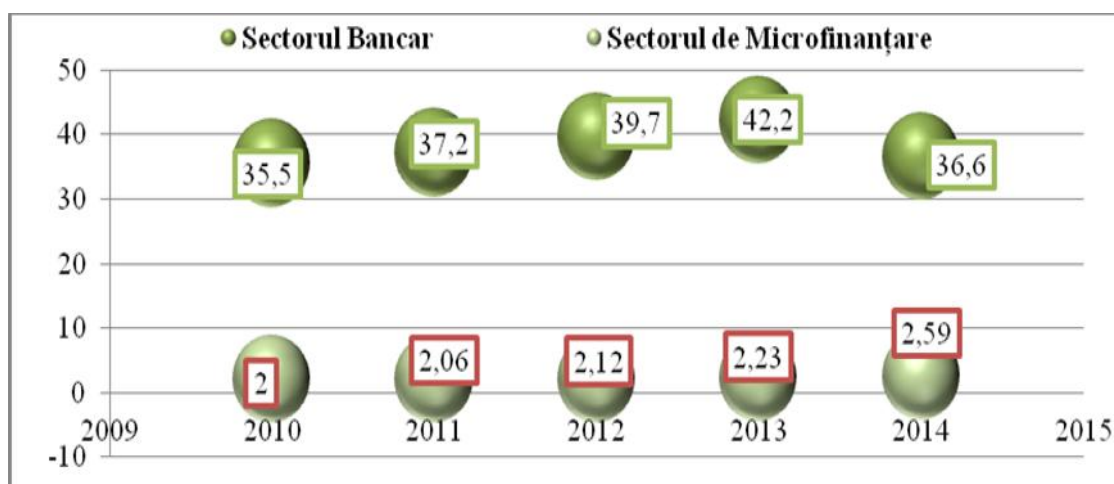

Fig. 4. Gradul de intermediere financiară (credite bancare și împrumuturile OMF în PIB), %

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

Totuși, pentru Republica Moldova problema accesului la credite rămâne a fi una dintre cele mai importante constrângeri pentru mediul de afaceri. O caracteristică importantă evidențiată în ultimii ani este dispersarea, relativ proporțională, a împrumuturilor acordate de către OMF pe întregul spectru al domeniilor economiei naționale. Iar în anul 2014, ponderea cea mai mare, de circa 22,7%, era

reprezentat de împrumuturile acordate pentru consum; 18,4% din împrumuturi au fost acordate pentru industrie i comer , prioritar întreprinderilor micro-, mici i mijlocii, pe când 15,3% sunt constituite din împrumuturile acordate pentru imobil, ponderea semnificativ a acestora se datoreaz valorilor mari ale împrumuturilor pentru procurarea locuin elor fa de num rul relativ mic de beneficiari ai unor astfel de credite.

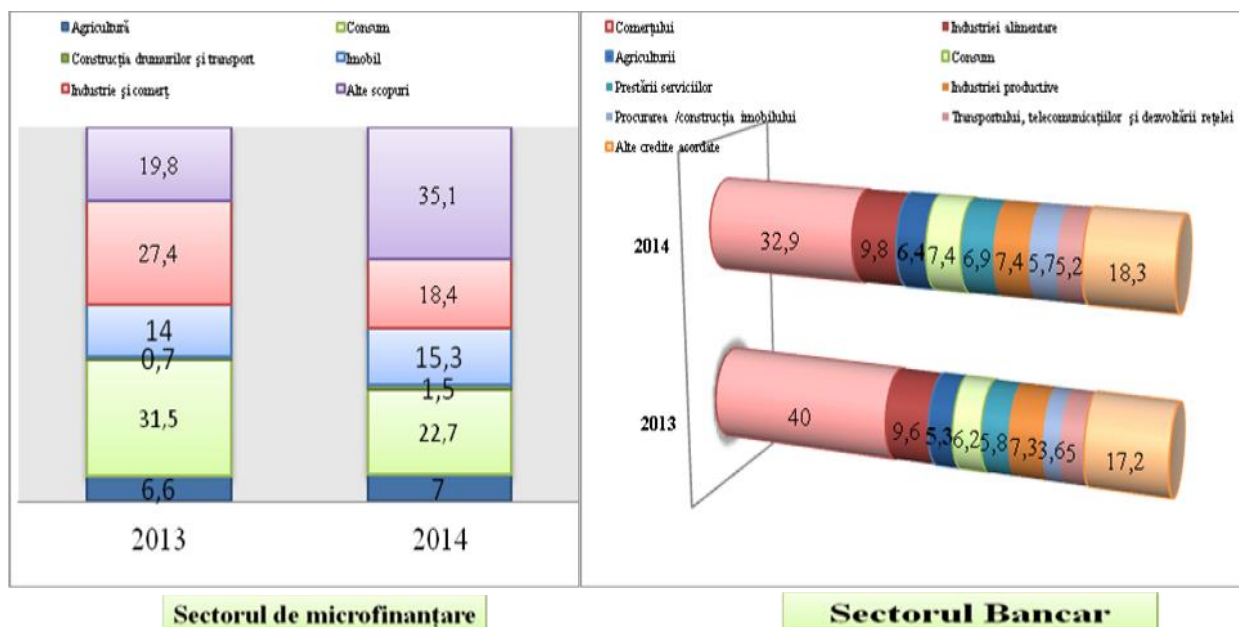

Fig. 5. Tipuri de credite i împrumuturile acordate de c tre B ncile comerciale i OMF pe direc ii de utilizare, în 2013-2014,%

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

Pentru evitarea riscurilor generate de activitatea de creditare, institu iile financiare bancare i cele neban care se orienteaz spre creditarea ramurilor care aduc profit. Astfel, observ m c în anul 2014, ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite bancare a fost de inut de creditele acordate comer ului (32,9%), fiind urmate de creditele acordate industriei alimentare (9,8%), consumului (7,4%) i industriei prelucr toare (7,4%), de creditele acordate pentru prestarea serviciilor (7%) i de creditele acordate agriculturii (6,4%).

Evolu ia sectorului neban car, conform indicatorului profitabilit ii (profit), în perioada anilor 2013-2014, a cunoscut o cre tere de 41%, iar profitul b ncilor pe întregul sistem a sc zut cu 23,7% fa de perioada similar a anului 2013, din cauza rezultatelor financiare negative înregistrate la trei b nci comerciale.

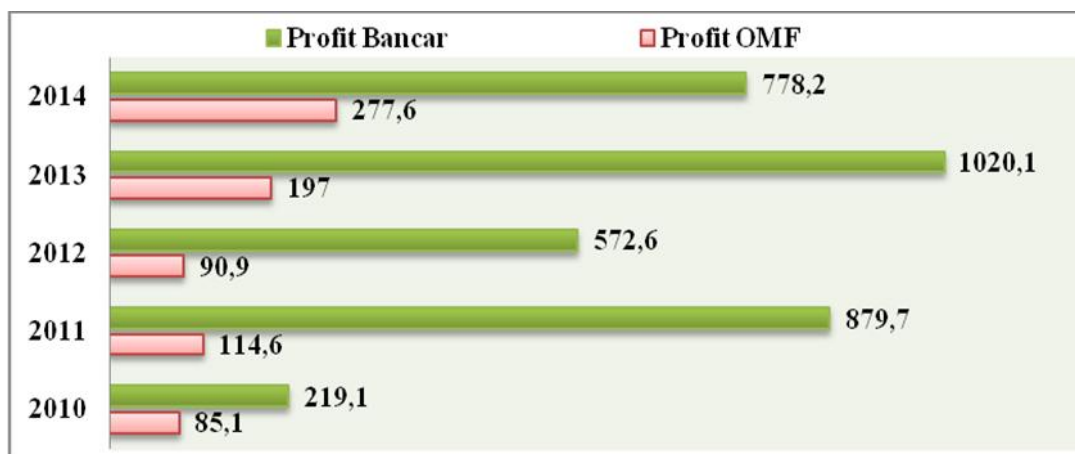

Fig. 6. Evolu ia profitabilit ii institu iilor de microfinan are i bancare în 2010-2014

Sursa: Calculele autorului conform datelor CNPF, BNM.

În anul 2014, rata de rentabilitate a activelor OMF a constituit 8,3%, fiind în descreștere cu 0,4 p. p. față de valoarea înregistrată la sfârșitul anului 2013 (7,9%). Creșterea acestui indicator a fost condiționată de ascensiunea profitului net cu 40,6% față de anul 2013, în coraport cu valoarea relativ constantă a activelor înregistrate.

În acest context, analiza evoluției sectorului nebanca din Republica Moldova demonstrează că microfinanțarea permite gospodăriilor să scape să treacă de la supraviețuirea cotidiană la planificări pentru viitor, la investiții pentru o mai bună nutriție, la condiții îmbunătățite de viață. Apariția acestor instituții este cauzată atât de necesitatea activității de microfinanțare a sectorului rural, cât și de susținerea financiară a businessului mic și mijlociu, anume, a activității antreprenoriale în sfera de producție, comerț și prestarea serviciilor.

Avantajele competitive ale instituțiilor financiare nebanca:

- ✓ pot fi orientate spre anumite sectoare de activitate sau spre grupuri de clienți, care beneficiază atât de o reglementare mai flexibilă, cât și, uneori, de anumite stimulente fiscale.
- ✓ dezvoltarea sectorului de microfinanțare contribuie la redresarea pieței muncii. În anul 2013, 10,7% din populația economic activă din Republica Moldova a beneficiat de împrumuturile sectorului de microfinanțare, sector reprezentat de asociațiile de economii și împrumut și de organizațiile de microfinanțare. Respectiv, 36,525 persoane au fost beneficiarii de împrumuturi ai asociațiilor de economii și împrumut, pe parcursul anului 2013, ceea ce a constituit cu 6% mai mult față de anul 2012.
- ✓ reprezentanții sectorului de microfinanțare vorbesc despre o sustenabilitate a microfinanțării consolidate pe viitor pe piața locală, în contextul în care serviciile de microfinanțare se bucură de un succes tot mai mare în mediul rural.
- ✓ oferă servicii de creditare care le completează pe cele din sectorul bancar, fiind disponibile întreprinderilor mici și mijlocii pe întreg teritoriul țării.
- ✓ OM nu pot crea situații de criză în sistemul financiar, deoarece nu atrag bani de la deponenți;
- ✓ în cazul în care OM se finanțează din banii proprii sau atrase prin împrumuturi nebanca, ele nu creează riscuri pentru sistemul financiar.

Pe lângă tendințele pozitive analizate, sectorul de microfinanțare se confruntă cu o serie de probleme, care împiedică, în mod continuu, dezvoltarea acestuia. Astfel, printre principalele *constrângeri* identificate, enumerăm:

- ✓ cadrul legal imperfect;
- ✓ sistemul slab de gestionare a riscurilor din cauza unui management neperformant;
- ✓ lipsa supravegherii din partea CNPF, care duce la o concurență neloială;
- ✓ diversificarea slabă a produselor oferite de către AEI;
- ✓ lipsa de informații despre istoria de creditare a beneficiarilor, care duce la sporirea riscurilor pentru creditori;
- ✓ rata dobânzii înaltă;
- ✓ riscuri asumate de nerambursare, în condițiile lipsei unui gaj la împrumuturile pe termen scurt (8).

Concluzii. Astfel, putem constata că pentru a asigura un mediu economic stabil și transparent, este necesară continuarea aplicării unor principii prudențiale și nătoase (care rămân a fi importante în contextul financiar actual), dar și continuarea îmbunătățirii managementului de performanță în cadrul fiecărei bănci comerciale.

Atât BNM, cât și CNPF trebuie să monitorizeze cu atenție evoluțiile mediului economic și financiar pe plan național și posibilele riscuri la adresa sectorului financiar bancar și nebanca și să acționeze în vederea menținerii indicatorilor prudențiali la un nivel adecvat.

Referințe bibliografice

1. Legea privind Comisia Națională a Pieței Financiare: nr. 192-XIV din 12.11.1998. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1999, nr. 22-23, art. 91.
2. Legea asociațiilor de economii și împrumut: nr. 139-XVI din 21.06.2007. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, nr. 112-116, art. 506.
3. Legea cu privire la organizațiile de micro-finanțare: nr. 280-XV din 22.07.2004. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2004, nr. 138-146, art. 737.
4. *Codul european de bună conduită pentru acordarea de microcredite*. Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională. 2013 [accesat 17 martie 2015]. ISBN 978-92-79-25964-7. Disponibil:

- http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/doc/code_bonne_conduite_ro.pdf
5. POPA, Viorica. Rolul i importan a institu iilor financiare neban care în perioada de incertitudine: raport. 2015 [accesat 06 mai 2015]. Disponibil: <http://ince.md/ro/noutci-i-evenimente/mese-rotunde/510-masa-rotund-istabilitatea-financiar-a-republicii-moldova-realitate-probleme-i-soluii.html>
  6. POPA, V., POPA, N. Analiza func ion rii i organiz rii sectorului de microfinan are prin prisma indicatorilor de stabilitate financiar . In: Economie Financiar i Monetar – EFM 2013: Conferin a interna ional anual , 25 octombrie 2012. Bucure ti: Ed. Academia Român , 2013, pp. 149-158. ISSN 2344-3642.
  7. POPA, Viorica. Sectorul bancar. In: Tendin e în economia Moldovei. 2014, nr. 16, (trim. IV), pp. 53-63 [accesat 06 mai 2015]. ISSN 1857-3126. Disponibil: <http://ince.md/ro/activitatea-ince/publicatii/met/501-la-data-de-23-aprilie-2015-a-avut-loc-lansarea-publicaciei-trimestriale-tendine-n-economia-moldovei.html/>
  8. Studiul de evaluare a pie ei de micro-finan are în Republica Moldova [accesat 05 mai 2015]. Disponibil: <http://www.cnpf.md/file/AEI/3.pdf>
  9. Banca Na ional a Moldovei [accesat 06 mai 2015]. Disponibil: www.bnm.md
  10. Consiliul Na ional al Pie ei Financiare. 2015 [accesat 06 mai 2015]. Disponibil: www.cnpf.md

Recomandat spre publicare: 21.05.2015